

ՏՕՐԹ. Օ. ԿԵՐԿԷՐԵԱՆ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ

ԱՌՈՂՋ ԴԱՍՏԻՍՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

«Առողջ մարմնով միայն կարելի է ունենալ
առողջ միտք եւ առողջ դաստիարակել նոր
սերունդը:»

Ուսուցնասիրուած եւ դասախօսուած Լիբանանայ
Երկսեռ Ուսուցչական Միութեան համար:

Տպագրուած եւ նուիրուած հայ ազգ. կրթական
մշակներուն եւ նոր սերունդին՝ բոլորին անխափ:

26. 11. 9

«Տպարան Հրագրան»

Պէյրուք

1933

371.7

4 - 45

30 JUL 2010

391.7
4-45

ՏՕՔԲ. Օ. ԿԵՐԿԻՐԵԱՆ

STOS YAM DS

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԵՌՈՂԶ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

«Ուողջ մարմնով մի այն կարելի է ունենալ
առողջ միտք եւ առողջ դաստիարակել նոր
սերունդը :»

Ուսումնասիրուած եւ դասախօսուած Լիբանանայ
Երկսեռ Ուսուցչական Միութեան համար :

Տպագրուած եւ նուիրուած հայ ազգ. կրթական
մօակներուն եւ նոր սերունդին՝ բոլորին անխափ :

26. 11. 932

Տպարան «Լուրդան»

Պէրութ,

1933

20 MAY 2013

49.650

ՈՒՍՈՒՑՁԱԿԱՆ ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆ

Ուսուցչական կազմի առողջապահիկ հարցը զբաղողական առողջապահութեան հետ սերտ առնչութիւն ունեցող կարեւոր խնդիրներէն մէկն է: Որովհետեւ ուսուցչական մարմինը, իրեն պաշտօնին բերումով կամ արհեստին հետեւանքով մասնաւորապէս, ենթակայ է՝ զանազան հիւանդութիւններու կամ կարգ մաս առողջապահական անպատ պայմաններու: Խանգարումներ՝ որոնցմէ կարելի է յաճախ զգուշանալ, և զերծ մնալ պարզ կանխազգուշական միջոցներով:

Սոյն հարցը իր կարեւոր հանգամանքին բերումով մինչեւ իսկ, 1904-ին՝ Իպրոցական առողջապահութեան առաջին միջազգային համաժողովին. նրա ճշգրտ է սակայն երկար ուսումնասիրութիւններէ վերջ վերջնականօրէն չէ լուծուած:

Ուսուցչական մարմնի յատուկ առողջապահութիւնը իր գոյութեան իրաւունքն ունի սակայն: Որովհետեւ սա բացարձակ մի իրականութիւն է, դրական մի երեւոյթ է որ՝

I. — Ուսուցչութիւնը՝ ենթակայ է դպրոցական միջավայրի վատառողջ կամ լաւ պայմաններուն, և միշտ չիման մէջ աշակերտութեան կամ դպրոցական պաշտօնեաներու հետ: Հետեւաբար իր առողջութիւնը կրնայ խանգարել դպրոցական միջավայրի անպատ պայմաններէն կամ վարակուի աշակերտներէն ու պաշտօնեաներէն, կամ ընդհակառակը վարակել զանոնք:

II. — Դրական բացարձակ մի երեւոյթ է նաեւ վիճակագրականօրէն և փաստացիօրէն դիտուած որ՝ ուսուցչական մարմինը, իր արհեստին հետեւանքով ուրիշ ասպարէզներէ չառ աւելի ենթակայ է կարգ մը առողջապահական խանգարումներու, ինչպէս թոքախտի, ուղեղային հիւանդութիւններու, ջղային խան-

2903-2010

գարուհիներու, նամանաւանդ կոկորդի, աչքի տկա-
րութիւններու, հոգեկան և չֆիզիքական ուժասպա-
ռութիւններու և այլն: Արդ նկատի ունենալով սոյն
վերոյիշեալ 2 դիտարկարականները կրնաք ուրեմն
շատել իրաւականօրէն՝ ուսուցչական առողջապահու-
թիւնը՝ արհեստական առողջապահութեան (hygiène
professionnelle) շարքին:

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ ԽԱՆԿԱՐՈՒՄՆԵՐ ԴՊՐՈՅԱԿԱՆ
ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ՀԵՏԵԻԱՆԵՐՈՎ

Դպրոցական միջավայրի գոյութեան աննպաստ
պայմանները՝ շէնքի, կարասիքի, դասարանական դը-
րութեան, օդաւորութեան, լուսաւորութեան և այլն
պարագաները, ինչպէս աշակերտութեան նոյնպէս կազ-
մէն նաեւ ուսուցչութեան վրայ և կը խանգարեն անոր
առողջութիւնը: Եթէ ենթադրենք և ընդունինք պահ-
մը, որ դպրոցի շէնքը և յարակից մասերը կը լրաց-
նեն առողջապահական տուեալները, դասարաններու
առողջապահական վիճակը սակայն մեծապէս կ'ազդէ
ինչպէս աշակերտներու նոյնպէս ուսուցչիչներու առող-
ջութեան վրայ: Զորօրինակ՝ երբ յիշենք թէ՝ դասա-
րաններու օդը ինչպիսի արագութեամբ կ'ապականի
և մինչև իսկ կը ներթիփթիւնածինը (oxygène) որ մար-
դուս կենսունակութեան համար ստիպողական անհրաժ-
եշտութիւն մըն է կը նուազի իւրաքանչիւր շնչա-
ռութեան իսկ ամսաթիւնը (ac. carbonique) որ կը
խնդդէ, կը մահացնէ մեր ալեան զնդիկներու բջիջները,
կ'աւելնայ, այնպէս որ միջին հաշուով իւրաքանչիւր
աշակերտ մէկ ժամուան մէջ կ'արտաշնչէ $12\frac{1}{2}$ լիտր
ամսաթիւն: Երբ նկատի ունենանք որ դասարանին
մէջ կան մօտաւորապէս 40-50 աշակերտներ, շատ արա-

մարանօրէն կրնանք երեւակայել դասարանի օդին վի-
ճակը եթէ դասարանը չենթարկուի կանոնաւոր օդա-
ւորութիւն: Որք կեանքի սնունդն է. և մարդուս հա-
մար անհրաժեշտ է մաքուր օդը քան ամենայն կե-
րակուրը: Ուղեկը աղատօրէն գործելու համար լաւ
օդաւորութիւն պէտք ունի: Ընդհակառակը ապականած
օդը, ոչ միայն կը քայքայէ մատաղ սերունդին աճող
կազմը, այլ ամէն տեսակ հիւանդութիւններու պա-
րարտ հոգ մը կը պատրաստէ. եւ կարեւոր, ինչու որ դեռ
կը կատարէ ուսուցիչներու ջղային եւ բախի հիւանդու-
թիւններու ծագումին մէջ:

Յիշենք նաեւ դասարաններու յոյսի պարագան.
նակառոցապահական գրութիւնով եւ անբաւարար կեր-
պով հայթայթուած յոյսը էր վնասէ ոչ միայն սեռողու-
թեան այլ նաեւ ջղային կազմին: Արդարեւ դասատուն
պարտի յարատեւ լարուած պահել իր ուշադրութիւնը
տեսողութիւնը և յօգութիւնը, աշակերտութիւնը հրա-
կելու համար: Դասարանին ապականած օդը և փոշոտ
մթնոյթը, աշակերտներու քանակը և սղմուկը, ռարդ-
ուելով ուսուցչիչին յարուած ուշադրութեան, նստուկ
կեանքին՝ կը յոգեցնեն ոչ միայն աչքերը այլ նաեւ
ջիւղերը: Մինչդեռ առատ յոյսը ոչ միայն աչքի, այլ
ընդհանուր սննդաւորութեան, առողջութեան, գուար-
թութեան և հոգեկան լաւ տրամադրութեան վրայ կազ-
դէ: Կենդանի էակներու կազմութեան զարգացման
համար յոյսը անհրաժեշտութիւն մըն է. հոգեկան
հեղուկ մը կը լեցնէ կարծես անոնց երակներուն մէջ,
կը շատցնէ արեան կաթմիր գնդիկները, կը զօրացնէ
նեարդային դրութիւնը: Իսկ սրաններու ապականած
օդէն, անբաւարար յոյսէն զատ, դպրոցական միջա-
վայրի փոշիէն, հիւանդարեր սիւթերէն, արտաքինոց

ներու հեղձուցիչ կազերէն և գարշահոտութիւններէն . և ա՛մէն տեսակ աղտոտութենէ կրնան ազդուիլ կամ առողջութիւնն խանգարել, ինչպէս աշակերտութիւնը . նոյնպէս ուսուցչութիւնը :

Բաղի դպրոցական միջավայրի աննպաստ պայմաններէն, կան կարգ մը հիւանդութիւններ որոնցմէ կրնանա՛յ վարակուիլ ուսուցչական կազմը աշակերտութենէն կամ դպրոցի պաշտօնեայ-ծառաններէն, և կամ ընդհանրապէս վարակել զանոնք :

Սոյն տարափոխիկ գլխաւոր հիւանդութիւններէն են . Գաղղիական ախտ (*syphilis*), թոքախտ, ժանտաւտ (*typhoïde*), կեղծճաշկ (*diphthérie*), չերմ, մկնախտ (*peste*), պնդախտ (*choléra*), հարսանիք, ծաղիկ, շառատենդ (*scarlatine*), դապոյտ հազ, քոս եայլն, մորթային կամ աչքի փոխանցիկ եյն եյն հիւանդութիւններ : Ասոնց տարածման մէջ դպրոցը կրնայ, որպէս բոյն, շատ վտանգաւոր դեր մը խաղալ, դպրոցէն տուն, տունէն դպրոց փոխադրելով . աշակերտներ իրարու կամ դասատուին փոխանցելով դասատուէն կամ դպրոցի պաշտօնեաներէն փոխանցուելով եայլն : Զգուշանալու տարափոխիկ հիւանդութիւններէ, և ասոնց դէմ պայքարելու համար սխալողական է ուրեմն ունենալ դպրոցներու մէջ բժշկական լուրջ եւ հոգածու հսկողութիւն :

Ինչպէս բնիք, սակայն կ'արժէ հոս վայրկեան մը կանգ առնել և շեշտել անգամ մ'եւս սոյն պարագան թէ՛ ուսուցիչները կրնան նաեւ վարակել աշակերտները : Շարունակ մատաղ սերունդի հետ չփման մէջ ըլլալով, նամանաւանդ մոռնկապարտէշներու և տարրական դասընթացքներու մէջ . կարող են փոխանցել տարափոխիկ հիւանդութիւններ, նամանաւանդ՝ Ֆրանկլիսթի եւ բոմբսթի : Մեծ անպատեհութիւններ

կը ներկայացնէ այն յոռի սովորութիւնը որ ունին երբեմն դաստիարակ-մանկապարտէզպանուհիներ, համբուրելու փոքրիկները : Գուրգուրանքի արտայայտութիւն մը և սիրալիր զոհողութեան փաստ մըն է, սակայն ըլլայ ուսուցչուհին ըլլայ փոքրիկին համար փոխանցիկութեան վտանգէն զերծ չէ երբեք : Այս իրողութիւնը փառաւոր բազմաթիւ օրինակներէն յիշենք մի քանին .

1/ Խաղի ատեն փոքրիկ մը կ'իյնայ և ծունկը կը վրաւորուի . վարժուհիներէն մին կը հասնի անմիջապէս օգնութեան և հոսող արիւնը կեցնելու համար, իր գեղեցիկ պայուսակէն կը հանէ թաշկինակ մը, կը թրջէ իր թուքով, կը կապէ վէրքը և փոքրիկը տուն կը ճամբէ : Յաջորդ օրը ծնողքը կուգայ շնորհակալութիւն յայտնելու Վեց շաբաթներ կ'անցնին . վէրքը չի լաւանար : Արեան քննութիւնը կը փաստէ հակառակ ծնողքին մեծ զարմանքին և խոր յուզմունքին . թէ փոքրիկը սիֆիլիսէ վարակուած էր . . .

2/ 15 տարեկան Օրիորդ մը այտին վրայ կը ներկայացնէ վէրք մը որը կը յամառ լաւանայ հակառակ կարգ մը բժիշկներու դարմանին : Երբ վերջապէս արեան քննութիւնը կը փաստէ, հակառակ բոլորին ակնկալութեան, թէ սոյն վէրքը սիֆիլիսի վէրք մըն է . . . այն ատեն մանրակրկիտ քննութիւն մը կուգայ հաւաստել որ՝ յիշեալ Օրիորդին մեծ եղբայրը, իրաւարանական ուսանող, որուն մէջ գաղղիական ախտը գործած կերպով կը տիրէր, օրին մէկը անմեղ համրոյր մը տըւած էր իր քրոջ այտին և դիպուածով այդ հ մրոյրը հանդիպած էր Օրիորդին երեսի փոքրիկ մէկ շտիկին (*bouton*) :

Այսպէս ուրեմն բացայայտ կերպով կը տեսնենք որ հիւանդոտ, միջրոպալից արիւնը՝ թուքէն թաշկին

նակին միանալով վերքին՝ կամ շրթունքէն՝ համոց-
րին միանալով այտին, արիւնէ արիւն, շատ հեշտօրէն
կրնայ անմեղներ վարակել, և ունենք օրինակ մըն ալ
թոքախտի մասին :

3/ Ապանիոյ նախաիրթարանի ուսուցիչներէն մին
կը մեռնի թոքախտէն : Յամիս յետոյ իր աշակերտ-
ներէն մին կը մեռնի նաև թոքախտէ : աշակերտ մը
որ նախապէս ևրրեք հիւանդացած չէր : Քանի մ'ամիս
վերջ այս վերջինին եղբայրը կը մեռնի դարձեալ նոյն
հիւանդութենէն : Վերջապէս ութ ամիս վերջ նոյն ու-
սուցիչին աշակերտներէն մին ևս, որ ուսուցիչին սեն-
եակը ստէպ կը յաճախէր, կը մեռնի նոյն հիւանդու-
թենէն : Այս բոլոր դժբաղդ, անմեղ զոհերը կտրելի էր
փրկել եթէ դպրոցական վարչութիւնը նախապէս բը-
ժչկական քննութեան ենթարկած ըլլար վերոյշեալ
տարաբաղդ ուսուցիչը : Որովհետեւ միակ արմատական
և ստիպողական միջոցը՝ վարակուած անձերը կրթական
ասպարէզէն հեռացնելն և չընդունելն է, թէ ևս թա-
կալին թէ աշակերտութեան օգտին համար : Դպրոցա-
կան վարչութիւններ ուսման վկայականին հետ միա-
սին պէտք է անոնցմէ պահանջեն նաև այս կարգի
բժշկական վկայական : Նոյնպէս միևնոյն կերպով խիստ
պէտք է վերարերուել դպրոցական միջավայրի մէջ
ծառայող միւս պաշտօնեաներու հանդէպ եթէ կրթա-
կան հաստատութիւններ կ'ուզեն մտածել մատաղ սե-
րունդի ապագային և տարաբաղդ ուսուցիչներու վի-
ճակին մասին :

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ ԽԱՆԳԱՐՈՒՄՆԵՐ ՈՒՍՈՒՅԶԱԿԱՆ
ԱՐՇԵՍՏԻՆ ՀԵՏԵՒԱՆՔՈՎ

II

Տեսանք համառօտակի թէ ինչպէս դպրոցական
միջավայրը կ'ազդէ ուսուցչական մարմնի առողջական
վիճակին վրայ և զայն կը խանգարէ :

Տեսնենք նաև թէ ուսուցչական արհեստը իր
պաշտօնին բերումով ինչ տեսակ առողջական խան-
գարումներու կ'ենթարկուի :

Դասաւանդուրիւնը. — Խոչնդոտներով լի դժնդակ
բայց նուիրական սասարէզին մէջ, ուսուցիչ և ու-
սուցչուհիները իրենց պարտականութեան պատասխա-
նատուութեան և կատարելիք գլխաւոր դերին, վեհու-
թիւնը և գիտակցութիւնը պէտք է ունենան և հետեւա-
բար՝ իրենց և աշակերտներու առողջութիւնը չի խան-
գարելու և տղայի օգտակար դառնալու համար դա-
սաւանդութիւնը պէտք է կատարել հոգեբանական,
մանկավարժական, մասնաւոր մէթոտով : Առանց մէ-
թոտի դասաւանդողները իզուր տեղ կը յոգնին և կը
յոգնեցնեն աշակերտները :

Այդպիսի անմէթոտ դասաւանդողները կը չար-
չարուին հակցնելու համար, աշակերտներ կը տան-
ջուին հակնալու համար : Ահա այդ առանց մէթոտի,
սխալ դասաւանդութեան հետեանքով առաջ կուգան՝
ջղային սպառում, մտքի յոգնածութիւն եւ դասաւան-
կան կարգապահութեան խանգարում :

Կանոնաւոր դասաւանդութեան համար, հարկ ան-
հրաժեշտ է ուրեմն՝ նախ մանկավարժական մէ-
թոտ, յետոյ ուսուցիչը պէտք է գիտնայ խնայողու-
թեամբ գործածել իր ոյժերը և ձայնը որպէսզի իր

աշխատութիւնը նուազ ծանր և յոգնեցողիչ, և աշակերտներուն աւելի օգտակար ըլլայ: Եւ թէ այս բարոյին համար կարեւոր է նաեւ բնական յարմարութիւն: Կան որ հակառակ երենց երկար պաշտօնավարութեան և մանկավարժական հմտութեան չեն կարող պաշարել, մէթոտիք, և առանց յուզմունքի դասաւանդել պարագայ մը որ ուսուցիչներուն կ'առնէ որպէս հետեւանք երկու տեսակ յոգնութիւն, (մտաւոր եւ յուզումնային), որոնք ուժասպառ կ'ընեն ուղեղը: Ըսենք անմիջապէս որ դասաւանդութեան պատճառած յոգնութեան աստիճանը դասին նիւթէն և ձայնի ելեւէջներէն կախում ունի, և թէ դասաւանդութիւնը իրարու ետեւէն յաջորդող երկար ժամեր ըլլալու չէ և առաւելելն օրական 3 ժամէն ո՛չ աւելի:

Նոյն իսկ մասնագէտ հետոյ բրոֆէսէօրներ 1-2 ժամ դասախօսելէ վերջ, լռելու, հանգիստ քնանալու կամ հանգչելու անդիմադրելի մէկ պէտքը կ'ըզան. երբեմն զլուսի պտոյտ, պարապութիւն, յոգնութիւն կ'ըզան:

Յիշենք նաեւ ամաւերջի քննութիւններու դրութիւնը, որ հակառողջապահական և հակամանկավարժական մի սխալէմ է. ինչպէս աշակերտներուն նոյնպէս կ'ազդէ նաեւ ուսուցիչներուն և աւելորդ ուժասպառութեան և յոգնածութեան աղբիւր կը դառնայ:

Հոս՝ առանց մանկավարժական սկզբունքներուն ներմուծելու ուղեղը, կամ մանկավարժական դասաւանդական մէթոտներու մասին խօսելու, ըսենք առողջապահականօրէն թէ ոտքի վրայ, կանգնած դասախօսելը կարգ մ'առաւելութիւններ կը ներկայացնէ:

1) Ձայնը աւելի կանոնաւոր և ազդու կ'ըլլայ:

2) Դասախօսը կրնայ ձեռքերը ազատ շարժել և մարմնին տալ այնպիսի դիրքեր որոնք ոյժ կուտան

խօսուածքին և ոյժեղ տպաւորութիւն կը ձգեն ունկնդիրներուն վրայ:

3) Մարմնի շարժումներուն կ'ընկերանան ձայնի ելեւէջը և շնչոտերը. որոնք խոր տպաւորութիւն կը գործեն աշակերտին վրայ. դանտնք կը մազն խոսքեն և այդ ազդեցութեան տակ լռիկ մ'ընել խորին ուշադրութեամբ կը հետեւին:

4) Լուսի վրայ կանգնած դասաւանդութիւնը մէկ խօսքով՝ աւելի կենդանի, աւելի հրապուրիչ է:

Դասարան կառավարելը — Ուսուցիչներէնշատեր կը գանգատին աշակերտներու անկարգապահութենէն: Երբ խնդիրը քննենք, կը տեսնենք որ յաճախ աշակերտները յանցաւոր չեն. անոնց անկարգապահութեան պատճառները պէտք է փնտռել դպրոցի հակամանկավարժական և հակառողջապահական պայմաններուն մէջ, Զորօրինակ՝

Դասարանական դրութեան չգոյութիւնը կամ դասարանին մէջ աշակերտներու թիւին շատութիւնը Դասաւանդութեան վատ մէթոտները կամ անկանոնութիւնը, առանց մէթոտի:

Յիշիքական դաստիարակութեան չգոյութիւն կամ անբաւականութիւնը:

Դասի ժամերու երկարութիւնը կամ դասամիջոցներու անբաւարարութիւնը-կարճութիւնը:

Մարմնական պատիժները կամ բռնազբօսիկ միջոցները:

Ուսուցիչին անպատրաստութիւնը մանկավարժութեան և հոգեբանութեան մէջ:

Վերոյիշեալ պատճառները գոյութիւն չունենան իսկ, պաշտօնին անդիտակից, անյարմար ուսուցիչը դարձեալ չի կրնար դասարանը կառավարել: Դասարան կառավարելն ալ մէկ արհեստ է որը պէտք է լաւ գիտ-

նան ուսուցիչները: Դասարանը կառավարելու և լաւ կառավարելու համար, հարկ է գիտնալ աշակերտներու հոգեբանութիւնը և անոնց հետ, վարուելու եղանակը: Դասարան կառավարել չգիտցող ուսուցիչները բնականաբար աշակերտներու չարաճճութիւններէն և անառակութիւններէն շատ կը նեղուին, կը զրգուեն կը բաշկանան, կը ջղայնոտին և այդ դիւրագրգռութիւնը խորապէս կ'ազդէ իրենց նեարդային դրութեան վրայ և կը պատճառէ կարգ մը ջղային հիւանդութիւններ, գլխաւորաբար ջղագրգռութիւն (*neurasthénie*):

Ուրախ, գուարթ բնաւորութիւնը, համբերութիւնը, նկարագրի կանոնաւորութիւնը, սաստուկներու մէջ անխռովութիւնը, քաղցրութիւնը, ուսուցիչներու առողջութեան և ուսուցման օգտակարութեան հիմնական և գլխաւոր պայմաններն են:

Ըստ վիճակագրական սթատիսթիքներու ուղեւ զային հիւանդութիւններով և կաթուածով մեռնողներու ընդհանուր մահաթիւր 0.50% է ուսուցիչներու համար, որուն պատճառներէն մէկն ալ դասարան չկրնար կառավարելն է:

Բացի վերոյիշեալ պարագաներէն կան նաև կարգ մը հիւանդութիւններ որոնց ծագումին և զարգացումին մէջ մեծ դեր մը կը խաղայ դպրոցը և որոնց կ'ենթարկուին ուսուցիչները իրենց պաշտօնին բերումով: Ասոնք են՝

1) Թոփախքը. — Ապահովագրական ընկերութեանց սթատիսթիքները և այլ հաւաստի վիճակագրութիւններ ցոյց կուտան որ ուսուցիչները աւելի մեծ թուով զոհ կ'երթան թոքախտին, 4% համեմատութեամբ, քան թէ ուրիշ ազատ ասպարէզի հետեւողներ: Ուսուցիչներու թոքախտին գլխաւոր պատճառներն են:

1/ Դասարաններու մէջ թոքախտաւոր աշակերտ-

ներու զոյւթիւնը (թէպէտ ուսուցիչներու թոքախտը աշակերտին վարակելու տեսակէտէն աւելի վտանգաւոր և աւելի փոխանցիկ է):

2/ Դասարաններու փոշիոտ, ապականած օդի մէջ ելկար ժամեր ուսուցիչին ներկայութիւնը:

3/ Նախկին թոքախտաւոր ուսուցիչի կամ աշակերտի կամ այլ անհատի, բնակարանը բնակիլը:

4/ Մտքի յոգնածութիւնը՝ միանալով ծանրաբեռնուած ծրագիրներուն, նստուկ կեանքին, ֆիզիքական մարզումներու բացակայութեան, յաճախ տնտեսական մտազրազութեան կա՝ սնունդի անբաւարարութեան, կը տկարացնեն կազմը և տրամադիր, պարարտ, հոգ կը պատրաստեն:

5/ Յիշենք նաև որ յաճախ դպրոցի սրահները կը ծառայեն այլ և այլ հաւաքոյթներու համար, ինչ որ կրնայ ոչ միայն օդը ապականել այլ զանազան միքրոպներ բովա՝ դակել և փոխանցել:

6/ Վերջապէս պէտք է նկատի ունենալ նաև ուսուցիչին անցեալը. ժառանգական հոգը, պատանեկան կենցաղը և այժմու ֆիզիքականը, որոնք ունին իրենց որոշ դերը և արժէքը:

Նախազգուշական միջոցներու մասին երկու խօսք ըսելէ առաջ, պարտք և պէտք կ'զգամ ուշադրութեան առարկայ ընել հետեւեալ պարագաները որոնք անձնապէս գիտելու դժբախտ փորձառութիւնն են ունեցած: Առաջին պարագան այն է որ՝

Ուսուցիչը թոքախտէ վարակուած է և ինքը լուր չունի. նա կը շարունակէ իր պաշտօնին մէջ և հիւանդութիւնն ալ սուսիկ-փուսիկ, յամրաբար բայց յարաճուն, կը գործէ իր աւերը առանց ընդհանրողութիւնը ցնցելու կամ բացայայտ խանգարումներ պարզելու:

իր վիճակին անտեղեակ ուսուցիչը կը խօսի, կը փոնգտայ աշակերտին երեսին, երբեմն ալ քիչ քիչ կը հաղայ և կը թքնէ, անգիտակցաբար նա կը փոխանցէ, կը վարակէ, կը սերմանէ միջրոպը մինչև այն թուականը, երբ հիւանդութիւնը յառաջացած՝ բացարձակ ատամանիչերով կուգայ ինքզինքը մատնել: Ուսուցիչը կը հեռացուի անմիջապէս և դարմանի կ'ենթարկուի: Բայց աւագ... իսկ արգեօք քանի՞ քանի՞ անմեղներ անոր զոհը պիտի ըլլան...

Երկրորդ պարագան այն է որ՝ ուսուցիչը թոքախտ է. գիտակից իր վիճակին, սակայն բարեացակամ իր զոհ-մտութիւնը չունենար պարզելու ճշմարիտ իրականութիւնը, կը կեղծէ, կը պահէ իր վիճակը որպէսզի իր պաշտօնը չի կորսնցնէ կամ իր զիրքին արատ չի բերէ: Շահախնդրական կամ փառասիրական նկատումներ որոնք ուրիշ բան չեն եթէ ո'չ անխղճութիւն և ոճրագործութիւն թէ նոր սերունդին, թէ ինքն իր անձին հանդէպ:

Այս երկու պարագան ևս չեն կարող գոյութիւն ունենալ եթէ նախապէս բժշկական քննութեան ենթարկուին: Հետեւաբար որպէս նախազգուշական միջոցներ յիշենք.

1/ Դպրոցական բոլոր հակառողջապահական պայ-մանները բարեփոխել և բարեկարգել:

2/ Դասառու, աշակերտ, ծառայ, դպրոցի սեմէն ներս ընդունելէ առաջ խիստ քննութեան ենթարկել, տարուոյն սկիզբը և կիսուն, և կասկածելիները, հիւանդները, չընդունիլ կամ հեռացնել կրթական ասպարէզէն:

Հոս յիշատակութեան արժանի պարագայ մեծ որ գոյութիւն ունի եւրոպական երկիրներու մէջ, այն քիչ երբ ստուգուի որ ուսուցիչը թոքախտի վարակուած

և տիրացած է իր պաշտօնի բերումով, իր պատօնի ընթացքին, այդպիսիներու համար մասնաւոր պիտի անկան օրէնքներ գոյութիւն ունին, զանոնք կը խնայել և անոնց սատար կը հանդիսանան նիւթապէս և բաւրոյապէս: Որոշ ժամանակ մը (զորօրինակ մինչև 6 ամիս) իրենց ամսաթուղակները կը վճարեն լիովին, յետոյ $\frac{2}{3}$ - $\frac{1}{3}$ ը և չն: Պարագայ մը որ կ'արժէ՝ ուսուցչական միութիւններու, կրթական բարեկապտակ հաստատութիւններու ուշադրութեան և նկատողութեան առարկայ ընել:

II. Զղայիճ հիւանդութիւններ. — Թոքախտէն զատ՝ ուսուցիչները, իրենց պաշտօնին բերումով, կենթարկուին նաև կարգ մը նեարդային խանգարումներու: Ասոնց գլխաւորներն են.

1/ Կամֆի խանգարումներ՝ ուժառայանութիւն (*asthénie*), ջղաբարութիւն (*neurasthénie*)

2/ Նկարագրի խանգարումներ՝ բարկացոտութիւն (*irritabilité*), զաղափարային հետապնդում (*persécution*):

3/ Մեայիճ անհաւասարակօրութիւններ՝ *hystérie*ի տեսակէտէն: Այս հոգեբանական երեւոյթները կը պատահին նամանաւանդ, առաւել ևս, անոնց՝ որոնք ժառանգականօրէն կամ նախապէս ունեցած հիւանդութիւններու բերումով, ենթակաութիւն ցոյց կուտան: Բացի այդ, դպրոցական յոգնութիւններն— դասաւանդական թէ դասարանական ինչպէս տեսանք— բացառիկ մրցումի, քննութեան յոգնութիւններն, կարգ մը անակնկալ անյաջողութիւններ կամ ձախողութիւններ, կուգան ցնցել և յուզել նեարդային դրութիւնը: Աւելցնենք ասոնց երբեմն ուսուցիչներու մտաւոր ծանր ու մշտառեւ աշխատութիւնը, անքնութիւնը կարգ մը ուսուցիչներու որոնք սովորութիւն ունին թերթերու

աշխատակցելու և այդ կարգի գրութիւնները ընդհան-
րապէս գիշերները կը պատրաստեն: Մեր բոլորին հա-
մար դիւրաւ հասկնալի կրկայ ուսուցիչներու նեար-
դային դրութեան խանգարումներու զանազան պատ-
ճառները:

Զորօրինակ՝ 1/ Կամֆի խանգարումները՝ կը յայտ-
նուին նախ կամքի տկարութեամբ և աշխատութեան
կատարեալ անընդունակութեամբ. ենթական չի կրը-
նար յարատեւ աշխատանք մը տանիլ՝ ամենափոքրիկ
աշխատանքը չուզելով կը տանի. որպէս հետեւանք՝
գլորոցի կարգապահութիւնը կը տուէ խորապէս աշա-
կերտները կարծես իրենց բաղդին ձգուած ըլլան և
ուսուցիչին արժէքը. բրէտիժը գրեթէ ոչինչի հաւա-
սար:

2/ Նկարագրի պալաւսութիւնները՝ կը յայտնուին
հետեւեալ ձեւով — ուսուցիչը յաճախ կը բարկանայ,
և փոքրիկ անկարգապահութեան հանդէպ կատաղօրէն
կը վերաբերի. երբ կը տեսնէ որ աշակերտներ կը փրս-
փրտան կամ կը խնդան, ինքն իր վրայ կ'առնէ, կը
կարծէ որ միշտ զինքը կը հետապնդեն, կը ծաղրեն.
զանոնք խստութեամբ կը պատժէ անտեղիօրէն և ա-
նարդար կերպով ոմանք խստօրէն. ուրիշներ շատ թոյլ
կերպով: Որպէս հետեւանք՝ վերոյիշեալ խանգարում-
ները ուսուցիչը կը յոգնեցնեն, դասաւանդութիւնը
կը դժուարացնեն և աշակերտին ցաւալի դաստիարա-
կութիւն մը կուտան:

3/ Մտային անհաւասարակօրութիւնները՝ ոոոնք
խթէրիայի (hystérie) տեսակէտէն կը յայտնուին, ա-
ւելի ծանր չղային վիճակ և հետեւանք մը կը ներ-
կայացնեն: Երեւոյթապէս քաղցր, հեզահամրոյր, դիւ-
րամատչելի, սուր և սիրուն մտայնութիւնով. սակայն
այս խարուսիկ երեւոյթին յետին թաքնուած է մը-

տային վտանգաւոր վիճակ մը: Անոր մօտ՝ բոլոր զգա-
ցումները չեղած և ձեւափոխուած են. սուսը պէտք մը
և անոր համար. կեանքը վեպ մըն է. երազի և իրա-
կանութեան մէջ տարբերութիւն չի դնէր. գուրգու-
րանքի զգացումները բոլորովին յեղաշրջուած են:

Զգացումներու այս փոխուած վիճակը խիստ տը-
խեղծ և վտանգաւոր հետեւանքներ կրնայ ունենալ և
արձագանգել աշակերտութեան վրայ:

Վերոյիշեալ մէջբերումներէն վերջ առանց վարա-
նումի բացայայտօրէն կը տեսնենք և պարտինք եզ-
րակացնել որ՝

1. — Նախ ուսուցիչները իրենց անձնական առող-
ջութեան համար 2. — յետոյ առակերտներու բարոյական եւ
մտային առողջական վիճակը պատշաճօրէն համար. այս
երկու տեսակէտէն ալ խիստ կարեւոր անհրաժեշտու-
թիւն մըն է պատշաճօրէն ուսուցիչները ջղային խանգա-
րումներէ: Մինչեւ իսկ եթէ ուսուցիչն ժառանգական
հոգը, տրամադրելի հետքը թեթեւ է և ապագայի տե-
սակէտէն ծանր և վտանգաւոր հետեւանքէ զերծ, սա-
կայն և այնպէս, դարձեալ դաստուն՝ դաստիարակե-
լու իր ընդունակութիւնը թերի կը կատարէ և չ'իրնար
տալ աշակերտին ուղիղ և քաջառողջ դաստիարակու-
թիւն մտային թէ բարոյական:

Արդարեւ ուսուցիչին ազդեցութիւնը աշակերտին
վրայ կրկ ակի է. իր անունին արժանի ամէն ուսուցիչ
խղճմտօրէն կ'աշխատի կաղապարել աշակերտներուն
կամքը իր իտէալին համապատասխան: Սակայն միեւնոյն
ատեն իր գոյութեամբ իր խօսքերով և գործքերով,
իր նկարագրով և հիւանդութիւններով ազդեցութիւն
կը գործէ ակամայ անոնց վրայ: Երկու խօսքով չէ
կարելի պարզել ուսուցիչի մը ազդեցութիւնը աշակեր-
տին մտային և հոգեբանական զարգացումին վրայ:

2903-2010

Ուսուցիչ մը որ իւրաքանչիւր բոպէ կը ջանայ և կը փափաքի մարզել իր աշակերտը իր իտէալին, իր հասկացողութեան համապատասխան, պիտի ազդէ յարատեւ տղուն բարոյական զարգացումին վրայ: Էոս հարցը ֆիզիքական առողջութեան շուրջ չէ՝ հարցը աւելի վսեմ և աւելի փափուկ է. խնդրոյ առարկան աշակերտին բարոյական առողջութիւնն է:

Ուսուցիչը՝ իր արհեստին վեհութեան և նուիրականութեան նկատմամբ, խղճմտալից բարձր գիտակցութիւն, և բարոյական վսեմ արժանիք պէտք է ներկայացնէ: Ինձ համար դժուար է բնորոշել հոս, բարոյական այն յատկութիւնները որ պէտք է լրացնէ ուսուցիչ մը. սակայն ինչ որ գործնականապէս դիտւած է և պէտք է մեր լուրջ նկատողութեան առարկայ ըլլայ այն պարագան է որ՝ հիւանդկախ, կամ ֆիզիքական վատթար վիճակ մը ուսուցիչին մէջ կը նշանադրենք իր նեարդային դրութեան տոկունութիւնը և կամքը չի կարողանալով բաւարար քօնթրօլ կատարել իր գործքերուն, աստիճանաբար, անզգալարար, անկամայ և առանց բարոյապէս պատասխանատու ըլլալու, ուսուցիչը կը դառնայ՝ ջղային և տկար:

Ֆիզիքապէս վատառողջ կամ ջղային խանգարումներու ենթականք չ'պէտք է ընդունիլ ուրեմն կրթական ասպարէզի մեջ և այդ առթիւ բժշկական քննութիւնները խստիւ և անաչառ պէտք է կատարուին:

Իսկ դատարարական կազմը պէտք է զգուշաբոլոր պատճառներէն ալքօլականութիւն, ծրիւկ, անքունութիւն, ամէն տեսակ չափազանցութիւններէ որ մտային յոգնածութիւն, ջղային դրգուում և խանգարումներ կ'առնեն:

Ուսուցիչը պէտք է գիտակցի՝

1/ Թէ, ուղեղային ուէ չափազանց աշխատանք

կը վտանգէ իր հոգեբանական հաւասարակշռութիւնը:

2/ Թէ՝ իր աշակերտներուն կարենալ իշխելու, հսկելու և իր իշխանութիւնը անվթար պահելու համար պէտք ունի առողջ և զօրաւոր կամքի:

3/ Թէ՝ աշակերտները չեն կարող ուղիղ դաստիարակուիլ և օգտուիլ յոգնած և անորմալ մտքի մը դասաւանդութենէն:

4/ Թէ՝ նեարդային դրութեան առողջութիւնը սերտօրէն կապուած է կամքի դաստիարակութեան:

* *

ԿՈՎՈՐԴԻ ՀԻԻԱՆԴՈՒԹԻԻՆՆԵՐ

III

Թոքախտ ջղային և կոկորդի հիւանդութիւններ, անհ գլխաւոր երեք կարգի առողջապահական խանգարումներ որոնց կ'ենթարկուին ուսուցիչները իրենց պաշտօնին բերումով:

Ուսուցիչներն և կոկորդը ենթակալ է խոչափողային հիւանդութիւններու (laryngites) և ձայնական խանգարումներու: Պատճառները զանազան եւ բարդ են:

Մարդակազմական պատճառներ. 1/ երկայն ձայնարձակ լարերը (cords vocales) աւելի ենթակալ են բորբոքումի քան կարծրը. սոյն պատճառին հետեւածն է որ կրները աւելի կը տոկան ձայնական յոգնութեան և աւելի բարձր և սուր ձայնով կարող են երգել քան այ երբ:

Շնչառութեան գործարաններու ճամբուն վրայ արգելքներ օգին ներս խուժումին պատճառ կ'ըլլան,

կամ ^{2/} կարգ մը քթի, կոկորդի, չրթուէքներու վա-
տակազմութիւններ (*malformations*) խօսիլը կը դժուա-
րացնեն և խոչափողը կը յոգնեցնեն: Չպէտք է ան-
գիտանալ որ բնախօսօրէն հնչունաւոր խօսուած ձայնի
(*voix articulée*) ծագումը կոկորդի ձայնարձակ թելե-
րուն մէջն է՝ իր յատկանշական արտայայտութիւն-
ներէն շատերը կը պարտի սակայն արտայնչուած օդի
անցքին որ տեղի կ'ունենայ բերանի և ըմբանի (*pha-
rynx*) չրջանին (այսինքն լեզու - բերան - չրթուէք
եւն.) որոնք ձայնին կուտան որոշ և յստակ յատկա-
նիշներ. ինչպէս՝ կոկորդային (*gutturales*)՝ ռնգային
(*nasales*), լեզուային (*linguales*) չրթնային (*labiales*):

Օդին ոյժը և ձոխութիւնը կարեւոր են ուրեմն
յստակ ու երկար ձայն արտադրելուն մէջ հետեւաբար
խիստ կենսական անհրաժեշտութիւն մ'է որպէսզի
կուրծքի վանդակը ածի և զօրանայ կանոնաւոր և
թոքերը վարժուին ունենալ լայն և օրինաւոր շնչա-
ռութիւն, լաւ ձայն կարենալ արտադրելու համար
առանց յոգնելու:

^{3/} քթի հիւանդութիւնները պատճառ և արգելք
կ'ըլլան նաև ձայնատուութեան (*phonation*). յաճախ
երկարատե, երբեմն մշտատե. (*asthme, emphyse,
Bronchite*). Թոքերու տարողութիւնը կը նուազեցնեն
շնչառութիւնը կ'արագացնեն, խօսելու դժուարութիւն
և չափազանց յոգնութիւն կը պատճառեն և որը կըր-
նայ անհանդուրժելի դառնալ:

^{4/} Խոչափողային կամ կոկորդի կարգ մը հիւան-
դութիւններ խօսելու բացարձակ արգելք կ'ըլլան, ինչ-
պէս ձայնարձակ թելերու անգործութիւն (*Paralysie
des cordes vocales*) կոկորդի տուր բորբոքումներ (*la-
ryngites aiguës*) և ին. . .

Կոկորդի ֆրօնիկ բորբոքումները ընդհակառակը

յուրջ ուշադրութեան և ուսումնասիրութեան առար-
կայ պէտք է դառնան. զորօրինակ՝ երբ մի քանի օր
հանգիստը կը բանայ քաշուած ձայնը և յոգնելուն
պէս կրկին կը քաշուի. պարագան յուրջ է. աւելի
յուրջ է երբ փոքրիկ հանգիստի միջոցները ձայնը բո-
լորովին չեն բանար. և ձայնը կը մնայ միշտ քիչ մը
թաւ, քողարկուած ձայն. անմիջապէս խնդիրը պէտք
ենթարկել բժիշկին քննութեան. պէտք է տարակու-
սիլ որ հիւժախտային է. սոյն կոկորդի հիւժախտի
պարագան պէտք է արթնցնէ թոքախտի վիճակի պա-
րագան որովհետեւ կոկորդի բորբոքումը թոքախտի
զխաւոր պանձառներէն մէկն է. Իսկոյն պէտք է դադ-
րեցնել դասաւանդելի եւ հեռացնել դպրոցէն: Դարմա-
նուելի վերջ իսկ, կրթական ասպարէզէն հեռու, չը-
խօսուն գործով մը պէտք է զբաղի և բացօթեայ կեանք
մը վարէ:

Ուսուցչական մարմինը որպէսզի վերոյիշեալ կո-
կորդի բորբոքումներու չենթարկուի պէտք է ընձեռ-
նել հետեւեալ նախազգուշական միջոցներ:

^{1/} Ուսուցչական ասպարէզ չ'պէտք է ընդունուի
ամեն անոց որոնց ընչառութեան գործարանները հիւանդ
կամ ուեւ անբնական, վատակազմ, վիճակ կը ներ-
կայացնեն:

^{2/} Սովորական խօսելու արհեստը կենթադրէ ա-
ռողջ գործարաններու նօրմալ գործածութիւնը. դա-
ստուն պէտք է ուրեմն մարզուի՝ խօսիլ եւ ընչել
խնայողական ձեւով. այսինքն գիտնայ խնայելով դոր-
ծածել իր ձայնական լարերը ո՛չ միայն կոկորդին այլ
իրեն, առողջական ընդհանուր վիճակի տեսակէտէն:

^{3/} Արհեստական միջոցներով պէտք չէ սեղմել կամ
արգելք հանդիսանալ սոյն գործարաններու բնականոն
գործունէութեան (օձիք, գօտի, զգեստներով եւն.).

4/ Ուսուցիչներու կոկորդը յաճախ գրգռումներու և բորբոքումներու ենթակայ է, երկար ժամեր դասաւանդութեան հետեանքով և ծխոտ, փոշոտ, յաճախ խոնաւ փոփոխակի օդի պատճառով. և որովհետեւ յոգնած, գրգռած, բորբոքած կոկորդը թերի կը պաշտպանէ թոքերը, հետեւաբար խիստ օգտակար և կարեւոր է ընչիւ միտք ֆէն, զտեալ տաք և մաքուր օդ: (*air filtré et rechauffé*):

5/ Դասատուն պարտի տալ ֆիզիքական դաստիարակութեան իրեն արժանի կարեւորութիւնը, շնչառական մարզումներով զարգացնել կուրծքի վանդակը և շնչառութեան գործարանները, օգտուել աշակերտներու բացօթեայ պտոյտներէն և խաղերէն, և պէտք է հետեւի՝ խօսելովարժութեան, ընչառեւտական մարզանքներու եւ ձայնական դաստիարակութեան:

Ձայնարձակ լարերը խնայելու և կոկորդը չի յոգնեցնելու համար մասնագէտ առողջապահներ մեզ կը յանձնարարեն կարգ մը թելադրանքներ որոնք կ'արժէ նկատի ունենալ:

1/ Գիտնալ իր պատշաճ ժամանակին հանգիստ տալ կոկորդին ձայնը չ'մարելու և զայն չ'բորբոքեցնելու համար. ի հարկին քանի մը օր բացարձակ հանգիստ ամենալաւ դարմանն է:

2/ Խօսելու ձեւը մեծապէս կազդէ ձայնական յոգնութեան վրայ. հետեւաբար ցած ձայնով խօսիլ սկսիլ, քաւ, մեղմ խաղերով (ւօթայով) շարունակել և աստիճանաբար բարձրացնել ձայնը մինչեւ սուր ձայնագրով:

3/ Յստակ եւ որոշ հնչիլ, եւ ծանր, դանդաղ խօսիլ. այս պարագային բերանը և շրթունքները կը մասնակցին և կոկորդը չի յոգնիր. երգիչներ երաժիշտներ յաճախ ակոսանին սեղմած կ'երգեն լեզուն և

շրթունքները լաւ մարզելու համար:

4/ Նախադասութիւններէ, և մինչեւ իսկ երրեւմտեան բառերէ վերջ զգալի կամ անզգալի, փոքրիկ դադար մը տալ. որպէսզի օդի ներշնչումը կարենալ կատարեալ կերպով տեղի ունենալ. ընթերցումի ատեն աւելի երկար դադար տալ:

5/ Գլուխը ուղիղ եւ յոսկայս խօսիլ, աչքերը սեւեռած ունկնդիրներուն որպէսզի ձայնի ծփանքը ուղղակի լսուի:

6/ Մարսողութեան ատեն չ'դասախօսել և զգուշանալ որ օձիքով եւլն. կոկորդը սեղմումի և ճնշումի չ'ենթարկուի:

7/ Երկար յոգնեցուցիչ ձայն մ'արտադրելէ կամ դասախօսութենէ մ'առաջ տաք հեղուկ մը խմել, կամ դասախօսութեան ընթացքին քիչ մը շաքար ջուրի մէջ կամ շաքար (*bonbon*) ծծել, թուքը առատացնելու համար: Երբէք գոգային (*cocaine*) պարունակող դեղահատներ չ'գործածել:

* *

Բացի երեք գլխաւոր առողջական խանգարումներէն (թոքի, կոկորդի ջգային դրութեան), ուսուցչութիւնը կրնայ պատճառել նաեւ աչքի տեսողութիւնը կամ հիւանդութիւնը. — Նախ ուսանողական շրջանէն սկսեալ՝ տեսողութեան խանգարումները յաճախ կրնան պատահիլ. յետոյ ուսուցչական ասպարէզի շրջանին՝ ինքնազարգացման, դասերու պատրաստութեան համար, նամանաւանդ անբաւարար լոյսի տակ կատարուած գիշերային ընթերցումները և գրութիւնները եւլն, կը տկարացնեն ուսուցիչին տեսողութիւնը: Շատ

վատառողջ պարագան պէտք է բարեկարգել, բարելաւել և դպրոցական առողջապահութեան պահանջներուն համապատասխանեցնել:

2. — Դպրոցին մէջ տարափոխիկ հիւանդութիւններու մուտքը՝ կանխելու, նախազգուշական միջոցներ ընձեռելու, անոնց փոխադարձ վարակումը կամ տարածումը արգելելու, հիւանդները չ'ընդունելու կամ անմիջապէս հեռացնելու համար պէտք է դպրոցը բժշկական, լուրջ և հոգածու հսկողութեան ենթարկել:

3. — Ուսուցիչ ուսուցչուհի, աշակերտ, պաշտօնեայ, ծառայ, բոլորն ալ անխտիր, պաշտօն ստանցներէ կամ դպրոց ընդունուելէ առաջ, պէտք է բժշկական ընդհանուր քննութեան ենթարկել:

4. — Ֆիզիքայէս վատառողջ, կասկածելի կամ հիւանդները, նեարդային խանգարումներու ենթակաները, շնչառութեան գործարանները տկար, անբնական վատակազմ և կասկածելիները, տեսողութեան, լսողութեան, պակասութիւն կամ խանգարում ունեցողները, պէտք է չ'ընդունիլ և խսպառ հեռացնել կըրթական ասպարէզէն:

* *

Յարգելի ուսուցիչ. ուսուցչուհիներ,

Մասնաւորապէս Ձեր առողջութիւնը հետաքրքրող սոյն համեստ ուսումնասիրութիւնս վերջացներէ առաջ թոյլ տուէք ինձ Ձեզ յիշեցնել անմիջապէս որ՝ զաստիասութեանս ընթացքին մէջ բերուած հիւանդութիւնները չ'պէտք է երբեք վատեցնեն հայ կրթական ասպարէզը ընդգրկող մտաւորական մըշակ-

ներդ, և չ'պէտք է ենթադրել և դասել դաստիարակչական ասպարէզը ամենավատառողջ ասպարէզներու շարքին. ընդհակառակը, ամէն երկիրներու վիճակագրութիւնները կուգան փաստել և համաձայն են որ՝ մահացութիւնը ուրիշ ասպարէզներէ շատ նուազ է:

Ու երբ ուսուցչութիւնը կը դնենք գործնական գետնի վրայ և կը դիտենք ազգասիրական անաչառ դիտակով, կ'զգանք եւ կը տեսնենք որ դաստիարակչական ասպարէզը սուրբ և նուիրական է: Դուք պարտականութեան այնքան լայն բաժին մ'ունիք մեր աճող, նոր սերունդին հանդէպ որ Ձեր այդ պարտաւորութեան գիտակցութիւնը և խղճամիտ գործադրութիւնն է որ կը բարձրացնէ Ձեր արժէքը: Արդարեւ որքան ատեն որ Ձեզ կ'ընդունինք մեր ազգին որպէս մշակներն ու Ձեզ կը յանձնենք մեր մատղայն որ սերունդը, խոպան դաշտի մը հանգոյն մտաւոր և ֆիզիքական տեսակէտէն, սերունդ մը որ՝ կոչուած է վաղուան մեր ազգը կազմելու և Ձեզմէ կ'ակնկալենք որպէսզի դուք, դաստիարակ - ուսուցիչներ զանազան մշակէք, հերկէք ու ցանէք, և յանձնէք ծնողքին որպէսզի հնձեն, պտուղը վայելեն: Այսուհանդերձ որքան որ դուք ունիք նուիրական պարտականութիւններ նոր սերունդին հանդէպ նոյնքան մենք կը պարտինք ոչ միայն յարգանք տածել և երախտագիտական զգացումներ սնուցանել Ձեզ հանդէպ՝ այլ ջանալ միշտ բարձր պահել Ձեր վարկն ու պատիւը: Պարտինք Ձեզ դնել ֆիզիքական քաջառողջ առողջապահիկ պայմաններու մէջ և սառար հանդիսանալ նիւթապէս և բարոյապէս եթէ կ'ուզենք նոր սերունդը դնել բարոյագիտական բարձր մակարդակի վրայ և վայելել անոնց աշխատութեան արդիւնքը այն խոր համոզումով որ՝ սաստիկ ուսուցչական մարմնին կը նշանակէ օգնել նոր սերունդին եւ ծառայել մեր ազգին:

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0224547

49 650

ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ «ԶԱՀԱԿԻՐ» ԹԻՒ 14

Հ Ր Ա Պ Ա Ր Ա Կ Ե Լ Ա Ի

ԳԱՄԱՌ-ՔԱԹԻՊԱՅԻ

Ա.ԶԱՏՈՒԹԵԱՆ ԵՐԳԵՐԸ

ԳԻՆ ՍԻՐԻԱ 4 ՖՐԱՆՔ

ԴԻՆ 10 Ս. Դ.